

EPISTOLA XLIII. *

* *Alids*
C L X I I.
quæ autem
43. erat,
nunc 16.

Quanta impudentia donatistæ persistent in suo schismate tot iudiciis convicti.

Dominis dilectissimis & merito prædicandis fratribus GLORIO, ELEUSIO, ^a FELICIBUS, GRAMMATICO, & ceteris omnibus, quibus hoc gratum est, AUGUSTINUS.

I. DIXIT quidem Apostolus Paulus: *Hæreticum hominem post unam correptionem devota, sciens quia subversus est ejusmodi, & peccat, & est à semetipso damnatus. Sed qui sententiam suam, quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam non audacia præsumptionis suæ pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum invenerint; nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Tales ergo vos nisi esse crederem, nullas fortassè vobis litteras mitterem. Quamquam & ipsum hæreticum quamlibet odiosa superbia tumidum, & pervicaciæ malæ contentionis insanum, sicut vitandum monemus, ne infirmos & parvulos fallat; ita non abnuimus, quibuscumque modis possumus, corrigendum. Unde factum est, ut etiam ad nonnullos donatistarum primarios scri-*

^a Bad. Am. Er. & unus è Vaticanis MSS. habent, *Felici*: alius Vat. *Felicibus grammaticis*.

scriberemus, non communicatorias litteras, quas jam olim propter suam perversitatem ab unitate catholica, quæ toto orbe diffusa est, non accipiunt; sed tales privatas, qualibus nobis uti etiam ad paganos licet, quas illi etsi aliquando legerunt, respondere tamen eis sive noluerunt, sive, ut magis creditur, nequiverunt. Ubi nobis satis visum est implevisse nos officium caritatis, quam non solum nostris, sed & omnibus nos debere sanctus Spiritus docet, qui nobis ait per Apostolum: *Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat in caritate, in invicem & in omnes.* Monet etiam alio loco, in modestia corripiendos diversa sentientes; *ne fortè, inquit, det illis Deus penitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant de diaboli laqueis, captivati ab ipso in ipsius voluntatem.*

2. Hæc præloquutus sum, ne quis me existimet, impudentius vobis quam prudentius scripta misisse, & hoc modo vobiscum de negotio animæ vestræ aliquid agere voluisse, quia nostræ communionis non estis; cum tamen si de negotio fundi, aut alicujus pecuniariæ litis dirimendæ vobis aliquid scriberem, nemo fortassè reprehenderet. Usque adeo CARUS EST hic mundus hominibus, & sibimet ipsi viluerunt. Erit ergo mihi ad defensionem testis hæc epistola in iudicio Dei, qui novit quo animo fecerim, & qui dixit: *Beati patris, quia ipsi filii Dei vocabuntur.*

3. ERGO ut meminisse dignamini, cum essemus in vestra civitate, & nonnulla vobiscum de communionem christianæ unitatis ageremus, prolata sunt à partibus vestris gesta quædam, quibus recitatum est, quod septuaginta ferme episcopi Cæcilianum quondam nos-

1. *Theo. 3.*
12.

2. *Tim. 2.*
26.

Math. 5. 9.

CAPUT II.

træ

træ communionis episcopum carthagenensis ecclesie cum suis collegis & ordinatoribus damnauerunt. Ubi etiam Felicis a aptungitani causa multò præ ceteris invidiosius & criminosis ventilata est. Quæ cum essent cuncta perlecta, respondimus non esse mirandum, si homines qui tunc illud schisma fecerunt, non sine confectione gestorum, eos in quos fuerant ab æmulis & perditis concitati, absentes causa incognita, temerè damnandos esse putauerunt. Nos autem alia habere gesta b ecclesiastica, in quibus Secundus tigititanus, qui tunc agebat in Numidia primatum, præsentis & confessos traditores reliquit Deo iudicandos, & eos in episcopalibus sedibus, sicuti erant, manere permisit, quorum nomina inter damnatores Cæcilianus numerantur; cum etiam Secundus ipse concilii ejusdem principatum teneret, ubi absentes quasi traditores per eorum sententias damnauit, quibus præsentibus & confessis ignouit.

4. Deinde diximus, aliquantò post Majori-

a Apud Am. & Er. & MSS. decem scribitur, *Felicis autumnitani*. Hic porrò Felix ordinat Cæcilianum, quem schismaticorum factio collecta Carthagine an. Chr. 311. absentem damnauit, falsò accusatum quòd fuisset à traditoribus, iis nimirum qui Scripturas sacras in persecutione prodidissent, ordinatus, quòdque diaconus cum esset, victum afferri martyribus in custodia constitutis prohibuisset, ex Brevic. collat. die 3. c. 14.

b Gesta notat apud Cirtam an. 305. confecta in concilio episcoporum undecim sive duodecim, quibus præsidebat Secundus tunc Numidiæ primas, non cathedræ, sed antiquitatis jure. Quippe in Africæ provinciis primatus haud erat certæ sedi addictus, præterquam in Proconsulari, in qua carthagenensis episcopus ea præeminentia perpetuò gaudebat. De præfato cirtensi concilio agit Optatus in lib. 1. contra Parmenianum, ejusque acta refert Augustinus in lib. 3. cont. Cresconium c. 27. ubi tamen error est in consulum designatione, castigandus ex Brevic. collat. die 3. cap. 17.

rini ordinationem, quem contra Cæcilianum nefario scelere levauerunt, erigentes altare contra altare, & unitatem Christi discordiis furialibus dissipantes, eos a petiisse à Constantino tunc imperatore iudices episcopos, qui de suis quæstionibus, quæ in Africa exoriæ pacis vinculum dirimebant, b arbitro medio b iudicarent. Quod posteaquàm factum est, præsentis Cæciliano & illis, qui adversus eum navigauerant, iudicante c Melchiade tunc romanæ urbis episcopo cum collegis suis, quos ad preces donatistarum miserat imperator, in Cæcilianum nihil probari potuisse, ac per hoc illo in episcopatu confirmato, Donatum, qui adversus eum tunc aderat, improbatum. Quibus peractis rebus, cum illi omnes in pertinacia scelestissimi schismatis permanerent, post apud Arelatum * memoratum imperatorem eandem causam diligentius examinandam terminandamque curasse. Illos verò ab ecclesiastico iudicio provocasse, ut causam Constantinus audiret. Quò posteaquam ventum est, utraque parte assistente, innocentem Cæcilianum fuisse iudicatum, * atque illos recessisse superatos, & in eadem tamen perversitate mansisse. Nec de Felicis aptungitani causa negligentiam consequutam, sed ad ejusdem prin-

* In concilio I. arelatensi anno 314.

* Ab Imperatore apud Mediolanum, anno 36. ex lib. post collat. c. 33

a Iudices petierunt episcopos ex Gallia; quippe quæ ab hoc, ut agebant, *facinore* traditionis, de quo agebatur, *immunis* erat. Dati sunt Maternus agrippinensis, Rheticius augustodunensis, & Marinus arelatensis, missique Romanam cum aliis quindecim episcopis italis; quorum in consensu Melchiades papa Cæcilianum innocentem esse pronuntiavit ex Optato in lib. 1. advers. Parmenianum, anno, scilicet, 313. juxta Aug. in lib. post collat. c. 33.

b Bad. Er. & MSS. novem, *arbitrio meo*.

c In antiquis codicibus scribitur plerumque, *Miltiades*.

a principis jussionem proconsularibus a gestis etiam ipsum fuisse purgatum.

5. Sed quia hæc omnia dicebamus tantum, non etiam legebamur, minus profectò vobis agere videbamur, quàm de nostra expectabatis instantia. Quod ubi sensimus, ad ea quæ legenda promiseramus, non distulimus mittere. Quæ omnia dum excurrimus ad Ecclesiam gelizitanam, inde ad vestrum oppidum reversuri, bidui non pleni intermissione venerunt, atque ut nostis, quantum tempus admisit, uno die recitata sunt vobis. Primò ubi Secundus tigitanus confessos traditores à collegio suo remove non ausus est, cum quibus postea non confessum & absentem Cæcilianum, aliosque suos collegas damnare ausus est. Deinde gesta proconsularia, ubi Felix diligentissimo examine probatus est innocens. Hæc ante meridiem vobis lecta esse meministis. Post meridiem verò recitavimus preces eorum ad Constantinum, datisque ab eo iudicibus gesta ecclesiastica in romana urbe habita, quibus illi improbati sunt, Cæcilianus autem in episcopali honore firmatus. Postremò Constantini imperatoris literas, quibus omnia multò maxime testatissima claruerunt.

CAPUT III.

6. QUID vultis amplius, homines, quid vultis amplius? Non de auro & argento vestro agitur, non terra, non prædia, non denique salus corporis vestri in discrimen vocatur: de adipiscenda vita æterna, & fugienda morte æterna compellamus animas vestras. Ex-

a Proconsulis Heliani, sive Æliani sententia in gestis hoc loco laudatis dicta secundum Felicem aptungitanum refertur in lib. 3. cont. Crescon. c. 70. De iisdem actis proconsularibus mentionem facit Optatus milevit, pertinent ad an. Chr. 314. teste Augustino in lib. post collat. c. 33.

pergiscimini aliquando; non in aliqua obscura quæstione versamur; non recondita secreta rimamur, quibus penetrandis vel nulla vel rara humana corda sufficiant: res in aperto est. Quid eminet clariùs, quid cernitur citiùs? Dicimus temerario concilio, quamlibet numerosissimo, innocentes absentesque fuisse damnatos. Probamus hoc proconsularibus gestis, quibus ab omni traditionis crimine alienus iudicatus est ille, quem maximè criminòsum à vestris prolata concilii gesta sonuerunt. Dicimus à traditoribus confessis, in eos qui traditores dicerentur, dictas fuisse sententias. Probamus hoc ecclesiasticis gestis, ubi nominatim declarantur, in quibus Secundus tigitanus ea quæ cognovit, velut contuitu pacis ignovit, & cum quibus a postea non cognovit, discissa pace damnavit. Unde apparuit eum etiam primò non paci consuluisse, sed sibi timuisse. Objecerat ei namque Purpurius b limatensis, quòd etiam ipse cum detentus esset à curatore & ordine, ut Scripturas traderet, dimissus est, utique non frustra, nisi quia tradidit, aut tradi aliquid iussit. Hanc ille suspicionem satis probabilem metuens, accepto consilio à minore Secundo consanguineo suo, consultisque ceteris, qui cum eo erant episcopis, manifestissima crimina Deo iudicanda dimisit, atque ita paci prospexisse visus est; quod falsum erat, cum sibi prospexerit.

TOM. V.

i

Nam

a Ita MSS. & antiquiores editiones. At Lov. posteaquam cognovit. Dubois, cum quibus postea quæ non cognovit.

b Sic in MSS. plerisque, nec non apud Optatum. At in editionibus Lov. Er. &c. scribitur Liniacensis; in MS. Gervas. Laniatensis.

7. Nam si in ejus corde cogitatio pacis habitaret, non apud Carthaginem postea cum traditoribus, quos præsentibus atque confessos Deo dimiserat, damnaret crimine traditionis, quos absentes apud eum nemo convicerat. Tantò magis enim timere debuit, ne pax unitatis violaretur, quantò erat Carthago civitas ampla & illustris, unde se per totum Africæ corpus malum, quod ibi esset exortum, tamquam à vertice effunderet. Erat etiam transmarinis vicina regionibus, & fama celeberrima nobilis: unde non mediocri utique auctoritatis habebat episcopum, qui posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret & romanæ ecclesiæ, in qua semper apostolicæ cathedræ vixit principatus, & ceteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum, ubi paratus esset causam suam dicere, si adversarii ejus ab eo illas ecclesias alienare conarentur. Quia ergo venire noluit ad hospitium collegarum, quos à suis inimicis contra veritatem suæ causæ perversos esse sentiebat, vel suspicabatur, vel, ut ipsi asserunt, simulabat, tantò magis Secundus, si veræ pacis custos esse voluisset, cavere debuit ne damnarentur absentes, qui iudicio eorum omninò interesse noluerunt. Neque enim de presbyteris, aut diaconis, aut inferioris ordinis clericis, sed de collegis agebatur, qui possent aliorum collegarum iudicio, præsertim apostolicarum ecclesiarum, causam suam integram reservare; ubi contra eos sententiæ dictæ in absentes, nullo modo aliquid valerent, quando eorum iudicium non primò aditum postea deseruerunt, sed suspectum semper habitum numquam adire voluerunt.

Hæc

8. Hæc res maximè sollicitare debuit Secundus, qui tunc erat Primas, si propterea concilium regebat, ut paci consulere: facile enim fortassis rabida in absentes ora placata vel frenata comprimeret, si diceret: Videtis, fratres, post tantam stragem persecutionis misericordia Dei à principibus sæculi pacem esse concessam; non debemus nos Christiani & episcopi unitatem dirumpere christianam, quam jam paganus non insequitur inimicus. Itaque aut istas omnes causas, quas clades turbulentissimi temporis infligit Ecclesiæ, Deo iudici dimittamus; aut si aliqui in vobis sunt, qui certa istorum crimina ita noverint, ut ea facile valeant edocere, negantesque convincere, & talibus communicare formidant, pergant ad fratres & collegas nostros transmarinarum ecclesiarum episcopos, & ibi prius de istorum factis & contumacia conquerantur, quòd ad iudicium collegarum aforum malè sibi consilii venire noluerunt, ut inde illis denunciaretur ut veniant, ibique objectis respondeant. Quòd si non fecerint, ibi etiam eorum pravitas & perversitas innotescet, missaque tractatoria super eorum nomine per totum orbem terrarum quacumque jam Christi Ecclesia dilatata est, ab omnibus ecclesiis eorum communio præcideret, ne aliquis error in cathedra ecclesiæ Carthaginis oriatur. Tum demum secturi episcopum alium plebi Cartaginensis ordinabimus, cum à tota Ecclesia isti fuerint separati; ne fortè cum alius modò fuerit ordinatus,

l 2 non

^a In MSS. aliquot, *tractoria*: quæ hic nihil aliud est quam synodica epistola. Nonnumquam verò diploma est publicæ evectiois usurpandæ, ut in Constantini edicto ad Ablavium PP. quo jubet tractorias dari episcopis ad arelatense conc. venientibus.

non ei communicetur ab ecclesia transmarina: quia iste ab honore depositus non videbitur, quem jam ordinatum fama celebravit, & ad eum commeari communicatorias litteras fecit; atque ita magnum scandalum schismatis in unitate Christi jam pacatis temporibus oritur, dum præpropere nostras volumus præcipitare sententias; & non contra Cæcilianum, sed contra orbem terrarum, qui ei per ignorantiam communicat, altare alterum erigere audeamus.

9. Huic tam sano rectoque consilio quisquis infrenis obtemperare noluisse, quid esset facturus? Aut quomodo aliquem absentium collegarum esset damnaturus, cum in potestate acta concilii non haberet, contradicente Primate? Quòd si tanta & adversus primam sedem seditio nasceretur, ut nonnulli damnare jam vellent, quos volebat ille differri; quantò melius à talibus inquieta & impacata molientibus, quàm à totius orbis communionem dissentiretur? Sed quia non erant, quæ in Cæcilianum & ordinatores ejus transmarino iudicio probarentur, propterea nec priùsquàm in eum sententias dicerent, deferre voluerunt, nec posteaquam dixerunt, perseveranter id agere, ut ecclesie transmarinæ in notitiam perferretur, quorum traditorum in Africa damnatorum communionem vitare deberet. Quia si id facere tentavissent, adessent sibi Cæcilianus & ceteri, & suam causam adversus fallaces criminatores apud transmarinos ecclesiasticos iudices diligentissima discussione purgarent.

10. Itaque concilium illud perversum atque nefarium, maximè, ut creditur, traditorum fuit, quibus confessis Secundus tigrisitanus ignoverat: ut quoniam de traditione fama cre-

brue-

buerat, infamatis aliis à se averterent suspicionem, & cum homines per africanam totam credentes episcopis falsa de innocentibus loquerentur, quòd damnati essent apud Carthaginem traditores, tamquam in nebula mendacissimi rumoris, ipsi qui verè tradiderant, latitarent. Unde videtis, carissimi, fieri potuisse, quod verisimile non esse quidam vestrum dicebant, ut qui essent de sua traditione confessi, causamque suam impetravissent Deo dimitti oportere, iidem iudices damnatoresque tamquam traditorum absentium postea consedissent. Magis enim amplexi sunt occasionem, qua possent alios falsa criminatione perfundere, & conversas in eos linguas hominum ab inquisitione criminum suorum hoc modo declinare. Alioquin si fieri non posset, ut quisque mala, quæ ipse committeret, in alio iudicaret, non diceret quibusdam Paulus Apostolus: *Propterea inexcusabilis es, ò homo omnis, qui iudicas. In quo enim alium iudicas, te metipsum condemnas; eadem enim agis, quæ iudicas.* Quod illi omnino fecerunt; ut hæc verba apostolica integrè in eos aptèque conveniant.

11. Non ergo tunc Secundus, quando eorum crimina Deo dimisit, paci unitatique consuluit: alioquin magis hoc apud Carthaginem provideret, ne schisma fieret, ubi nullus aderat, cui confessio crimen donare cogeretur; sed quod erat facillimum, tota conservatio pacis esset absentes nolle damnare. Itaque injuriam facerent innocentibus, etiam si eis non convictis neque confessis, neque omninò præsentibus ignoscere voluissent. Ille quippe accipit veniam, cujus culpa certissima est. Quanto ergo immaniores & cæciores

L 3

fue-

Rom. 2. 1.

fuerunt, qui ea se putaverunt posse damnare; quæ incognita nec donare potuissent? Sed illic cognita dimissa sunt Deo, ne alia quærentur: hæc incognita damnata sunt, ut illa tegerentur. Sed dicit aliquis, Cognoverunt. Quod etsi concedam, etiam sic absentibus utique parci oportebat. Neque enim iudicium deseruerant, ubi numquam omnino constiterant; nec in illis solis episcopis afris erat Ecclesia, ut omne iudicium ecclesiasticum vitasse viderentur, qui se iudicio eorum præsentare noluisse. Millia quippe collegarum transmarina restabant; ubi apparebat eos iudicari posse, qui videbantur afros vel numidas collegas habere suspectos. Ubi est enim quod Scriptura clamat: *Antequam interrogas, ne vituperes quemquam; & cum interrogaveris, corripe iuste?* Si ergo nec vituperari, nec corripri nisi interrogatum Spiritus sanctus voluit; quanto sceleratius non vituperati aut correpti, sed omnino damnati sunt, qui de suis criminibus nihil absentes interrogari poterunt?

Eceli. II. 7.
Judicare
parte ab-
sente, nec
audita, ne-
fas est.

12. Sed tamen isti, qui licet absentium, & nequaquam iudicium deserentium, quia numquam adfuerunt, & semper sibi cuneum illum suspectum esse declaraverunt, tamen cognita crimina se damnassee dicunt; quæso vos, fratres mei, quomodo cognoverunt? Respondetis: Nescimus; quandoquidem ipsa cognitio in illis gestis explicata non est. Sed ego vobis ostendam, quomodo cognoverunt. Adtendite causam Felicis aptungitani, & primò legite quàm vehementiores in eum fuerunt. Sic ergo & ceterorum causam noverant, sicut huius qui postea innocentissimus diligenti & terribili inquisitione proba-

tus

tus est. Quanto itaque iustius, & tutius, & citius innocentes eos existimare debemus, quorum crimina ab istis levius accusata sunt, & parciore reprehensione damnata, quando ille inventus est innocens, in quem multo immanius sævierunt?

13. AN fortè sicut quidam dixit, quod CAPUT IV. quidem cum vobis diceretur, displicuit (sed tamen prætermittendum non est) ait enim quidam: Non debuit episcopus proconsulari iudicio purgari: quasi verò ipse sibi hoc comparaverit, ac non imperator ita quæri iusserit; ad cuius curam, de qua rationem Deo redditurus esset, res illa maximè pertinebat. Arbitrum enim & iudicem causæ traditionis & schismatis illi eum fecerant, qui ad eum etiam preces miserant, ad quem postea provocarunt; & tamen iudicio ejus adquiescere noluerunt. Itaque si culpandus est, quem iudex terrenus absolvit, cum ipse sibi hoc non poposcisset: quanto magis culpandi sunt, qui terrenum regem suæ causæ iudicem esse voluerunt? Si autem criminis non est provocare ad imperatorem, non est criminis audiri ab imperatore. Ergo nec ab illo, cui causam delegaverit imperator. Quemdam etiam suspensum eculeo in causa Felicis episcopi amicus ille voluit criminari, ut quis etiam unguis vexaretur. Numquid poterat Felix contradicere, ne tantà diligentia vel severitate quæreretur, cum ejus causam inveniendam cognitor agitaret? Quid enim erat aliud nolle sic quæri, quàm de crimine confiteri? Et tamen ille ipse proconsul inter præconum terribiles voces & cruentas carnificum manus numquam collegam damnaret absentem, qui iudicio ejus se præsentare noluisse, cum ha-

L 4

be-

beret aliud, quo posset audiri. Aut si damnaret, certè etiam ipsis secularibus legibus pœnas justas & debitas lueret.

CAPUT V.

14. QUOD si gesta proconsularia displicent, ecclesiasticis cedite. Omnia vobis ordine recitata sunt. An fortè non debuit romanæ ecclesiæ Melchides episcopus cum collegis transmarinis episcopis illud sibi usurpare iudicium, quod ab afris septuaginta, ubi Primas tigusitanus præsedet, fuerat terminatum? Quid quòd nec ipse usurpavit? Rogatus quippe imperator, iudices misit episcopos, qui cum eo sederent, & de tota illa causa quod iustum videretur statuerent. Hoc probamus & donatistarum precibus, & verbis ipsius imperatoris: utraque enim vobis lecta meministis, & inspicendi ac describendi licentiam nunc habetis. Legite, & considerate omnia. Videte quantâ curâ pacis atque unitatis conservandæ vel restituendæ cuncta discussa sint; quemadmodum accusatorum persona tractata, & quorundam eorum quibus maculis improbata sit, præsentiumque vobis liquidò constitit, nihil eos habuisse quod in Cæcilianum dicerent, sed totam causam in plebem de parte Majorini, hoc est, seditiosam & ab Ecclesiæ pace alienatam multitudinem transfere voluisse: ut ab ea videlicet turba Cæcilianus accusaretur, quam solis tumultuosis clamoribus, nulla documentorum adtestatione, nullo veritatis examine, ad suam voluntatem animos iudicum detorqueere posse arbitrabantur. Nisi fortè furiosa & poculo erroris atque corruptionis ebria multitudo vera in Cæcilianum crimina diceret, ubi septuaginta episcopi, sicut de Felice aptungitano constitit, absentes & innocen-

tes

tes collegas, tam insana temeritate damnarunt. Quali enim turbæ illi consenserant, ut adversus innocentes non interrogatos proferrent sententias, à tali turba etiam rursus accusari Cæcilianum volebant. Sed planè non tales invenerant iudices, quibus illam demerentiam persuaderent.

15. Potestis enim pro vestra prudentia, & illorum perversitatem illic adtendere, & iudicum gravitatem, quemadmodum ad extremum persuaderi non possent, ut à plebe partis Majorini, quæ certam personam non habebat, argueretur Cæcilianus; & requisiti ab eis essent vel accusatores, vel testes, vel quòquo modo causæ necessarij, qui simul cum eis ex Africa venerant, & eos præsentem fuisse atque à Donato subtractos esse diceretur. Promisit idem Donatus, quòd eos esset exhibiturus: quòd cum non semel, sed sæpius promisisset, ampliùs ad illud iudicium accedere noluit, ubi jam erat tanta confessus, ut nihil aliud deinceps non accedendo, nisi præsens damnari noluisse videretur; cum tamen ea quæ damnanda essent, eo præsentem atque interrogato manifestata fuerint. Accessit & aliud, ut à quibusdam adversus Cæcilianum denuntiationis libellus daretur: post quòd factum quemadmodum sit rursus agitata cognitio, & quæ personæ illum libellum dederint, quoque modo nihil in Cæcilianum probari potuerit, quid dicam, cum & audieritis omnia, & quoties volueritis legere possitis?

16. De numero autem septuaginta episcoporum, cum quasi gravissima opponeretur

auc-

^a Bad. Am. Er. & MS. Gervas. habent, *interrogante.*